

Varför tiger LO om utförsäljningen

Kolumn 10/7 2002

Lars Jonung

Under de senaste tio åren har ett stort antal svenska företag sålts till utlandet eller slagits samman med utländska företag. Aga, ASG, Astra, Bofors, Kockums, Pharmacia, Saab, Stora, Svedala, Volvo Personvagnar är några massmedialt kända exempel. Den fullständiga listan är betydligt längre.

Utförsäljningen kommer att fortsätta. Den är en del av den internationalisering av svensk ekonomi som inleddes när valutakontrollen avskaffades 1989. I dag vet vi inte namnet på nästa storföretag som tas över av utländska ägare. Gambro, Ericsson, SKF, Electrolux, Volvo Lastbilar och Scania ingår bland kandidaterna.

Förloppet är dramatiskt. Det finns ingen liknande period i modern tid då ägarstrukturen förändrats så snabbt och så radikalt. Många av de företag som "utvandrat" betraktades en gång i tiden som kronjuvelerna i svensk industri - som stommen i det blågula näringslivet.

Hur ställer sig fackföreningsrörelsen till denna omvälvande utveckling? LO tycks inte reagera. Tystnaden är anmärkningsvärd av flera skäl.

Makt över de privatägda storföretagen har stått högt på LO:s dagordning historiskt sett. LO har förespråkat socialisering och andra former av statlig kontroll över näringslivet. LO kämpade hårt för löntagarfonderna - ett system där de fackliga organisationerna äger och styr företagen.

Med ett växande utländskt ägande blir den eftersträlvade "samhälleliga kontrollen" av näringslivet svårare att åstadkomma. Det är knepigare att socialisera - att "ta över" - företag som ägs av amerikaner, tyskar, engelsmän än av svenska institutioner och privatpersoner. Utländska ägare kan nämligen inte behandlas lika brutalt som in- hemska.

Makt över lönebildningen är kanske det främsta målet för LO. Även här försvagas organisationens position. Drivs lönerna upp för högt, blir de utländska ägarna benägna att flytta verksamheter ut ur Sverige. Deras flyttbenägenhet är dessutom större än den hos svenskägda företag.

Vidare har makt över vinsterna, det vill säga beskattning och styrning av vinsterna, legat LO varmt om hjärtat. Nu blir det svårare för LO att driva sin traditionella högskattelinje mot kapitalisterna. Dessa är ju i ökad

utsträckning utlänningar som beskattas i utlandet för sina inkomster på kapital som arbetar i Sverige.

Hur skall LO kunna dra in "övervinster" som ligger hos Ford, ägaren av Volvo Personvagnar, med huvudkontoret i Detroit, USA? Dessutom har utländska ägare av företag verksamma i Sverige goda möjligheter att använda internprissättning för att placera vinsterna i länder där beskattningen är som mest gynnsam. Den svenska skattebasen, som LO så varmt brukar vurma för, hotar således att krympa med växande utländskt ägande.

Hur går det med LO:s klassiska krav på ekonomisk demokrati och löntagarinflytande när allt fler huvudkontor för företag verksamma i Sverige ligger på andra sidan Atlanten eller ute på kontinenten?

Att döma av denna uppräkningslista borde fackföreningsrörelsen reagerat för länge sedan mot utförsäljningen av AB Sverige. Dessutom finns starka skäl att se en så ensidig utflyttning av huvudkontor och ägande som dagens som ett hot mot svensk tillväxt och välfärd.

Och ändå tigger LO. Vilka faktorer förklarar denna gåtfulla tystnad hos Sveriges mäktigaste intressegrupp? Låt mig pröva några tänkbara förklaringar.

Ett skäl kan vara att LO inte har lyckats formulera ett program och en politik för fackföreningsrörelsen i den globaliserade och finansiellt integrerade världen som Sverige hamnat i under de senaste tio åren. LO har varken karta eller kompass att följa i den nya terrängen. Den ideologiska vilsheten, bristen på intellektuellt ledarskap, gör att organisationen förstummas.

Ett annat skäl kan vara att LO:s ledning faktiskt förstår att de utländska köpen av svensk industri i hög grad drivs på av den skatte- och fördelningspolitik som LO så energiskt kämpat för: hög skatt på svenskers förmögenheter, på deras arv och på deras avkastning på aktier.

Om målet vore att begränsa utförsäljningen av AB Sverige, skulle LO behöva göra en fullständig omsvängning i sin syn på skattesystemet och på rättvisa. Detta är ett svårt steg att ta. Lättare är då att stillatigande titta bort när utländska kapitalister "tar över" och hoppas att utförsäljningen snart är över. Tyvärr kommer den att rulla på så länge den ekonomiska politiken förblir oförändrad.

LO känner sig kanske lojalt mot dagens socialdemokratiska regering. Eftersom regeringen sticker huvudet i sanden, väljer LO samma taktik. Det kan också vara så att LO, i likhet med många ekonomer, anser att den nya internationella konkurrensen om ägandet av företag i Sverige driver fram mer effektiva och dugliga ägare. Eftersom de gamla svenska ägarna har

blivit förslöade, är det dags för en injektion av friskt ägarblod som skall ge Sverige högre tillväxt och välfärd.

Vilken av dessa förklaringar - eller kombination av dem - är den korrekta? Endast LO kan svara på frågan. Låt oss hoppas att organisationen tar bladet från munnen, bryter sin tystnad och klargör varför fackföreningsrörelsens gamla sanningar och krav rörande ägandet av företagen har skrinlagts.

Eller drivs LO så starkt av sitt gamla agg mot svenska kapitalister att organisationen är redo att acceptera vilka ägare som helst - bara de inte är svenskar?

Lars Jonung är professor vid Handelshögskolan i Stockholm, forskare vid EU-kommissionen och fristående kolumnist i Dagens Nyheter